

Sygn. akt II Ca 952/13

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lipca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Piotr Starosta

Sędziowie: SO Janusz Kasnowski

SO Tomasz Adamski (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 10 lipca 2014 roku w Bydgoszczy

na posiedzeniu niejawnym

sprawy ze wniosku R. D.

z udziałem E. M., E. G., E. S. (1), M.

G., J. U. (1), T. B., J. G. (1), J.

G., W. G., E. G.-S., S.

G., A. G. (1), D. G. (1), B. S. (1),

Z. S.

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji wnioskodawczynie

od postanowienia Sądu Rejonowego w Inowrocławiu, VII Zamiejscowego

Wydziału Cywilnego w Mogilnie z dnia 16 września 2013 roku, sygn. akt VII

Ns 12/13

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie, znieść postępowanie przed sądem I instancji od dnia 28 grudnia 2011 roku i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Inowrocławiu do ponownego rozpoznania pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania

apelacyjnego.

Sygn. akt: II Ca 952/13

UZASADNIENIE

Wnioskodawczynie R. D. złożyła do Sądu Rejonowego w Mogilnie wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym D. G. (2). W uzasadnieniu wniosku wnioskodawczynie podała, że D. G. (2) zmarł w dniu 06.06.20 (...), przed śmiercią zamieszkiwał w miejscowości Ł., w chwili śmierci był bezdzietnym kawalerem. Wnioskodawczynie załączyła do wniosku testament zmarłego z dnia 15.02.2011r. zatytułowany jako „testament ustny”, zawierający podpisy trzech świadków.

Postanowieniem z dnia 16 września 2013 roku Sąd Rejonowy w Inowrocławiu, VII Zamiejscowy Wydział Cywilny w M. stwierdził, że spadek po D. G. (2) zmarłym 6 czerwca 2011 roku w S., ostatnio zamieszkałym w Ł. nabyli jego spadkobiercy ustawowi, szczegółowo wymienieni w orzeczeniu.

Sąd rejonowy rozpoznający niniejszą sprawę w I instancji, oparł swoje rozstrzygnięcie w przedmiotowej sprawie, na następujących ustaleniach faktycznych.

D. G. (2) zmarł w dniu 6 czerwca 2011 r. w S., przed śmiercią ostatnio stale zamieszkiwał w miejscowości Ł., wspólnie z wnioskodawczynią R. D.. W chwili śmierci był bezdzietnym kawalerem. D. G. (2) był synem W. M. i P. G. (1), którzy zmarli przed nim.

D. G. (2) miał pięcioro rodzeństwa: siostry S. S. (2) i I. G. oraz braci J. G. (2), A. G. (2) oraz T. G..

I. G. zmarła w dniu 03 kwietnia 1986r., była bezdzietna.

S. S. (2) zmarła w toku niniejszego postępowania w dniu 08 września 2012r., pozostawiła dzieci- uczestników postępowania B. S. (1) i Z. S..

A. G. (2) zmarł w czasie wojny jako bezdzietny kawaler.

J. G. (2) zmarł w dniu 9 listopada 1994r, pozostawił dzieci: córki E. S. (1) i T. B. oraz nieżyjących już synów: P. P.

1

G., A. G. (3) i A. G. (4). P. G. (2) zmarł w dniu 2 lipca 2002r, pozostawił dzieci: M. G. (1) i W. G.. A. G. (3) zmarł w dniu 7 września 2001 r, pozostawił dzieci: E. A. S. i S. G.. A. G. (4) zmarł w dniu 29 września 2009r., pozostawił dzieci: A. G. (1) i D. G. (1).

T. G. zmarł w dniu 20 listopada 1995r., pozostawił dzieci: E. M. (matkę wnioskodawczym), E. G., K. G., B. S. (2), T. G. i A. G. (4). K. G. zmarła w dniu 23 grudnia 2002r, pozostawiła syna J. G. (1). B. S. (2) zmarła w dniu 4 lipca 2008r, nie pozostawiła zstępnych. T. G. zmarł w dniu 25 marca 2005r, pozostawił córkę J. U. (1). A. G. (4) zmarł w dniu 17 października 2003r., pozostawił córkę A. G. (5).

Wnioskodawczynie ani uczestnicy postępowania nie składali oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku, nie zrzekli się dziedziczenia po zmarłym, nie zostali też wydziedziczeni.

Ł

D. G. (2) w 2005r. zamieszkał z wnioskodawczynią i jej rodziną w miejscowości Ł., wcześniej zamieszkiwał w B., jego sąsiadami byli wówczas M. i Z. G.. G. pomagali D. G. (2) w bieżących sprawach, opiekowali się nim, na jego prośbę przechowywali jego dokumenty i pieniądze, które po wyprowadzce D. G. (2) do Ł. wydali wnioskodawczynie R. D..

W dniu 3 października 1982r. D. G. (2) w obecności M. i Z. G. sporządził testament własnoręczny, w którym do spadku powołał swoją siostrę I. G.. Testament w całości napisał D. G. (2), G. na powyższym testamencie złożyli swoje podpisy.

W dniu 15 lutego 2011 r. D. G. (2) w obecności trzech świadków: K. D., E. S. (2) i M. M. (3) podyktował swoją ostatnią wolę i podał, że cały jego majątek po jego śmierci otrzymać ma wnioskodawczynie R. D.. Powyższy testament spisał M. M. (3), został on opatrzony podpisami świadków. Spadkodawca D. G. (2) podpisał się pod powyższym testamentem. D. G. (2) w chwili jego sporządzania siedział na łóżku, był zdrowy psychicznie, mógł samodzielnie pisać, mógł wtedy chodzić, samodzielnie spożywać posiłki.

2

W tak ustalonym stanie faktycznym sąd rejonowy zważył, że testament D. G. (2) z dnia 15 lutego 2011r, jest testamentem szczególnym- ustnym, sporządzonym w obecności trzech świadków. Zgodnie z art. 952 ¹ kc jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy albo jeżeli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione, spadkodawca może oświadczyć ostatnią wolę ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków. Przesłanką ważności takiego testamentu jest obawa rychłej śmierci spadkodawcy lub brak możliwości lub utrudniona możliwość zachowania zwykłej formy testamentu.

Przesłuchani w sprawie świadkowie testamentu ustnego D. G. (2) oraz wnioskodawczyni podali, że D. G. (2) chciał sporządzić taki testament, gdyż czuł się gorzej. Sąd po przeprowadzeniu postępowania dowodowego uznał jednakże, że w dacie sporządzenia tego testamentu nie istniała obawa rychłej śmierci D. G. (2). Z materiału dowodowego w sposób nie budzący wątpliwości wynika, że D. G. (2) w dniu 15 lutego 2011r. był osobą chodzącą, samodzielnie poruszał się, spożywał posiłki, siedział wówczas na łóżku przysunięty do stołu i mógł pisać. Świadek K. D. zeznał, że D. G. (2) nie miał kłopotów ze złożeniem podpisu na testamencie. W ocenie Sądu nie było więc przeszkód, by napisał testament własnoręczny. Wnioskodawczyni w swoich zeznaniach potwierdziła, że spadkodawca do ostatnich 10 dni życia (zmarł po ok. 4 miesiącach od sporządzenia testamentu z dnia 15.02.2011 r.) był osobą sprawną fizycznie, poruszającą się po obejściu i wykonującą drobne prace. W ocenie Sądu w sprawie nie zaistniały też żadne szczególnych okoliczności, w wyniku których zachowanie zwykłej formy testamentu byłoby niemożliwe lub bardzo utrudnione. Sąd uznał więc testament ustny D. G. (2) z dnia 15 lutego 2011 r. za nieważny.

Z uwagi na treść oświadczenia wnioskodawczyni, iż nie posiada i nie widziała nigdy testamentu D. G. (2), w którym do dziedziczenia powołał S. S. (2) i wobec faktu, iż o ewentualnym istnieniu takiego testamentu nie mieli również wiedzy pozostali przesłuchani w sprawie uczestnicy postępowania, z wyjątkiem B. S. (1), Sąd nie mógł zbadać i ustalić jego istnienia, daty sporządzenia, ani też ważności i autentyczności. W sprawie nie zostało wykazane w sposób pewny, czy taki testament w istocie był, a jeżeli tak, to kto wszedł w jego posiadanie. Świadczy G. zeznali, że podpisywali się pod testamentem D. G. (2) a podpisy tych świadków zawierał akurat testament z dnia 03.10.1982r. Świadek M. G. (2)

3

twierdziła, że w testamencie, pod którym złożyła swój podpis, D. G. (3) spadkobiercą uczynił S. S. (2) i że testament ten wydała wnioskodawczym, w czasie przeprowadzki D. G. (2). Z kolei Z. G. twierdził, że testament ten wydany został nie wnioskodawczyni, lecz D. <3rubickiemu. Świadek I. S. podał, że widział testament, w którym do dziedziczenia powołana została jego żona S. S. (2), jednakże nigdy go nie otrzymał i nie sporządził jego kserokopii. Sąd nie mógł więc ustalić, czy testament ten istnieje, czy jest ważny i autentyczny lub czy został zniszczony, w jaki sposób i przez kogo. Sąd uznał, iż co prawda nie można wykluczyć istnienia tego testamentu, jak również tego, że został on odwołany przez samego spadkodawcę D. G. (2) np. poprzez jego zniszczenie.

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie- przy braku ważnego testamentu- zasła podstawa do stwierdzenia nabycia spadku po D. G. (3) z ustawy.

Sąd wziął pod uwagę fakt, iż spadkodawca zmarł jako bezdzietny kawaler. Zgodnie więc z art. 932 § 3 kc w braku zstępnych i małżonka spadkodawcy cały spadek przypada jego rodzicom w częściach równych (po 1/2). W art. 932 § 4 kc uregulowano, że jeżeli jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada rodzeństwu spadkodawcy w częściach równych. Należy zauważyć, że rodzice D. G. (2) nie dożyli otwarcia spadku, jak również rodzeństwo spadkodawcy-J. G. (2), T. G., I. G. i A. G. (2). D. G. (2) przeżyła jedynie siostra S. S. (2), która zmarła w toku niniejszego postępowania. I. G. i A. G. (2) zmarli bezpotomnie, Spadek po D. G. (2) przypada więc w 1/3 części S. S. (2), w 1/3 części zstępnym J. G. (2) i w 1/3 części zstępnym T. G..

W tak przedstawiających się okolicznościach Sąd na podstawie art. 932 § 3 i 4 kc stwierdził, że spadek po D. G. (2), zmarłym dnia 6 czerwca 2011 r. w S., ostatnio stale zamieszkałym w Ł. na podstawie ustawy nabyli;

- siostra S. S. (2) w 1/3 części spadku,

- w miejsce brata J. G. (2) jego zstępni: E. S. (1) w 1/15 części spadku, T. B. w 1/15 części spadku, M. G. (1) w 1/30 części spadku i W. G. w 1/30 części spadku - jako zstępni P. G. (2), E. S. (3) w 1/30 części spadku i S. G. w 1/30 części spadku - jako zstępni A. G. (3), A. G. (1) w

4

1/30 części spadku i D. G. (1) w 1/30 części spadku jako zstępni A. G. (4),

- w miejsce brata T. G. jego zstępni: E. M. w 1/15 części spadku, E. G. w 1/15 części spadku, J. G. (1) w 1/15 części spadku -jako zstępny K. G., J. U. (1) w 1/15 części spadku -jako zstępna T. G. i A. G. (5) w 1/15 części spadku -jako zstępna A. G. (4).

W punkcie drugim postanowienia Sąd na podstawie art. 277 kpc przyznał T. K. kwotę 130,20 zł z tytułu zwrotu kosztów dojazdu na przesłuchanie świadka K. D. w miejscu jego zamieszkania.

Sąd postanowił również na podstawie art. 102 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc odstąpić od obciążenia wnioskodawczyni i uczestników postępowania kosztami postępowania ponad kwotę opłaty sądowej i zaliczek dotychczas uiszczonych przez wnioskodawczynię.

Powyższe postanowienie Sądu Rejonowego w Inowrocławiu, VII Zamiejscowy Wydział Cywilny w Mogilnie z dnia 16 września 2013 roku, o sygn. akt: VII Ns 12/13, zostało zaskarżone apelacją wniesioną przez wnioskodawczynię, która zaskarżyła je w całości domagając się jego zmiany i stwierdzenia nabycia spadku w oparciu o testament spadkodawcy.

Skarżąca w przedmiotowym środku odwoławczym zarzuciła sądowi błąd w ustaleniach faktycznych sprowadzający się do tego, że spadkodawca w istocie nie był w stanie sporządzić testamentu własnoręcznego, wobec czego zachodziła podstawa do sporządzenia przez niego testamentu szczególnego, to jest testamentu ustnego. W oparciu o ten zaś testament sąd winien był określić porządek dziedziczenia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni okazała się zasadna, ale z przyczyn które sąd odwoławczy zobowiązany był uwzględnić z urzędu.

Zgodnie z art. 378 § 1 kpc sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania.

Nieważność postępowania zachodzi między innymi wówczas, gdy stron została pozbawiona możliwości obrony swych spraw (art. 379 pkt 5 kpc).

W niniejszej sprawie uczestniczka J. U. (2) nie została prawidłowo

5

zawiadomiona przez sąd I instancji o terminie rozprawy w dniu 10 września 2013 roku bezpośrednio poprzedzającej wydanie postanowienia co do istoty sprawy, co pozbawiło ją możliwości obrony swych praw, nie była też prawidłowo zawiadamiana o poprzednich terminach rozpraw. t

Zgodnie z art. 1135⁵ kpc, w brzmieniu z chwili dokonania uczestnicze pierwszego doręczenia, strona mająca miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedzibę za granicą, jeżeli nie ustanowiła pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązana jest wskazać w RP pełnomocnika do doręczeń. W razie niewskazania pełnomocnika do doręczeń, przeznaczone dla tej strony pisma sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia.

Sąd odwoławczy wskazuje, że - jak wynika z wyroku Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2012 roku, C-325/11 - artykuł 1 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 roku dotyczącego doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych (doręczanie dokumentów) oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000 należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on uregulowaniu państwa członkowskiego, takiemu jak w art. 1135⁵ kpc, które przewiduje, że dokumenty sądowe przeznaczone dla strony, której miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu znajduje się w innym państwie członkowskim, są złożone do akt postępowania, gdy strona ta nie ustanowiła pełnomocnika do doręczeń zamieszkałego w owym państwie członkowskim, gdzie toczy się postępowanie sądowe. Orzeczenie trybunału wywołało ten skutek, że dotychczasowa regulacja art. 1135⁵ kpc nie może być stosowana w stosunku do stron zamieszkałych w dowolnym państwie członkowskim Unii Europejskiej.

W niniejszej sprawie J. U. (2) zamieszkuje w Niemczech, zatem konieczne było bezpośrednie doręczenie jej zawiadomienia o terminie rozprawy wyznaczonej na dzień 10 września 2013 roku.

Skoro uczestniczka J. U. (2) nie została prawidłowo zawiadomiona o terminie rozprawy bezpośrednio poprzedzającej wydanie postanowienia co do istoty sprawy, to pozbawiło ją to możliwości obrony swych praw i skutkowało nieważnością postępowania (art. 379 pkt 5 kpc) i koniecznością obligatoryjnego uchylenia wyroku sądu I instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przez sąd I instancji przy równoczesnym zniesieniu części postępowania dotkniętej nieważnością (art. 386 § 2 kpc).

Podobnie, jak przy innych przyczynach nieważności, uchybienie w zakresie

6

pozbawienia strony możliwości obrony praw nie podlega badaniu pod kątem wpływu uchybienia na przebieg i wynik sprawy. Właściwie rozumiany interes każdej strony wymaga bowiem, by sprawa została rozpoznana przy zachowaniu wszystkich wymagań procesowych.

Wobec tego, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. zaskarżone postanowienie uchylił i sprawę przekazał sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, znosząc postępowania w części dotkniętej nieważnością, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania apelacyjnego. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd I instancji zobowiązany jest do powtórzenia postępowania w części zniesionej przez sąd odwoławczy